

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יא.

עין משפט
נר מצוה

נאסרדה חזילה. אהצמינו שנקשרה נפש צנפס: **גוגלא.** גודל: **ניפורה נקיש נורה לאפיפורה.** נוטל ומולך האבוקה לפני אפיפורה. כולן מיני שררה הן זה למעלה מזה: **קומא.** מלך: **שני גייס כמיז וקרין גויס:** אנטונינוס ורני. זה צא מעשו וזה צא מיעקב: **חורס.** לייטוג"א צלע"ו: **לנון.** רפ"א צלע"ו: **חיתוך** והיפוך מועילין למאכל: **פחוי צה.** עושין אותו יוס איד קצט כל ימי צנו העומד תמחיו: **אלמא.** מלל תלי ר"מ טעמא בשריפה אלמא לאו חק העובדי כוכבים הוא לשם עבודת כוכבים: **ורצנן.** דלנו טעמייהו צה קצברי חוקה היא להם: **ולא מדרכי האמורי.** אינה מדרכי האמורי לחוש ללל תעשה כמעשיהם (שמות כג):

צננון וחורת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. והאלדאמרין צפרק כילד מעצבין (עירובין דף טו.) נראה לנו נראה סם חיים והא תניא נראה סם המות לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים י"ל דמיירי הכא צעת שהוא סם חיים ועוד יש ספרים דגרסי התם כאן בעליון כאן באמהות שהאמהות הם לעולם חיים והכא נמי איירי באמהות ואע"ג דאמרין א שרצי לא נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה מ"מ אוכלי שולחנו היו רבים: **שרלא פסקו משאחנם צננון.** אין זה רבותא אלא שהיו מרבים סעודת שולחנם שהיו צריכין לחתך ולהפך מאכל ולהרחיב צני מעיים: **ואי חוקה היא היב שרפינן.** מימה מאי ספרין דלמא לעולם חוקה היא וכוין דלמיצה צאורייתא לא גמרין מינייהו דהיי אמרין צפ"ד' מיתות (סנהדרין דף טז.) גבי מלות הנהרגין דרצנן אמרי בסיף כדכך שהמלכות עושה ור' יהודה סבר להגמונא הגמונא לקומא נורא מקמי אינשי אמרי ליה לא אמר להו הקב"ה נקט גורא קמי ישראל דכתיב ויה' הולך לפניהם יומם וגו' איגור [כולהו] הדר שדר גוגדא אחרינא אבתריה אמר להו לא תשתעו מידי בהדיה כי נקטי ליה ואולי הוא מוזהא [דמנחא אפתחא] *אותיב ידיה עלה (ו) ואמר להו מאי האי אמרו ליה אימא לן את אמר להו מנהגו של עולם (ז) מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ד' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם איגור תו לא שדר בתריה *ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך (ח) אמר רב יהודה אמר רב (ט) אל תקרי גוים אלא גיים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צננון לא בימות החמה ולא בימות הגשמים דאמר מר

הוא משום חזילה. אהצמינו שנקשרה נפש צנפס: גוגלא. גודל: ניפורה נקיש נורה לאפיפורה. נוטל ומולך האבוקה לפני אפיפורה. כולן מיני שררה הן זה למעלה מזה: קומא. מלך: שני גייס כמיז וקרין גויס: אנטונינוס ורני. זה צא מעשו וזה צא מיעקב: חורס. לייטוג"א צלע"ו: לנון. רפ"א צלע"ו: חיתוך והיפוך מועילין למאכל: פחוי צה. עושין אותו יוס איד קצט כל ימי צנו העומד תמחיו: אלמא. מלל תלי ר"מ טעמא בשריפה אלמא לאו חק העובדי כוכבים הוא לשם עבודת כוכבים: ורצנן. דלנו טעמייהו צה קצברי חוקה היא להם: ולא מדרכי האמורי. אינה מדרכי האמורי לחוש ללל תעשה כמעשיהם (שמות כג):

חשיבותא הוא. מי ששורפין עליו מראין שמינתו חשונה להם שריפה להם המיתה ששרפו עלה ופלחי לעבודת כוכבים: **צטוס חמות.** צדקיהו כמיז: **צצעים מנה זורי.** משמע הכסף שרף. זורי משקל של זור והוא כ"ה סלעים והסלע ד' דינרים והדינר הוא משקל והזב קוסטנטיני"ה: **צצעים מנה.** כלי תשמיש היו שוין צצעים מנה: ומידי אחרינא לא. מפסדינן אלא כלי תשמישו: **עוקרין.** צהמה. הגדין לצד של פרסותיה עוקר וחותר אפוגרימ"ט צלע"ו: **צסום שרצב עליו.** דהוא כלי תשמיש: **עיקור שיש צה טריפה.** שהצמה נטרפת צו אסור לעשותה וחק על פי שאין סופו להנות ממנה אסור לגרום לצמה טריפות צדים: **מנשר**

מר צננון מחתך אוכל חזרת מהפך מאכל קישות מרחיב מעיים והוא תנא רבי ישמעאל למה נקרא שמן קישואין מפני שקשין לגופו של אדם כחברות לא קשיא הא ברברבי הא בוטרי: יום הלידה ויום המיתה: **מכלל דר"מ סבר לא שגא מיתה שיש בה שריפה ולא שגא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים אלמא שריפה לאו חוקה היא מכלל דרבנן סברי שריפה חוקה היא והא תניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי ואי חוקה היא אגן היכי שרפינן והכתיב ובחוקותיהם לא תלכו אלא דכ"ע שריפה לאו חוקה היא אלא חשיבותא היא והכא בהא קמיופלגי ר"מ סבר לא שגא מיתה שיש בה שריפה ולא שגא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים ורבנן סברי מיתה שיש בה שריפה חשיבא להו ופלחי בה ושאין בה שריפה לא חשיבא ולא פלחי בה גופא שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי שנאמר בשלום תמות ובמשרפות אבותך המלכים וגו' וכשם ששורפין על המלכים וכלי תשמישן ומעשה שמת ר"ג הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי והאמרת שורפין על הנשיאים ומה הם שורפין על המלכים מיסתן וכלי תשמישן ומעשה שמת ר"ג הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי והאמרת מה הן שורפין עליהם מיסתן וכלי תשמישן אימא בשבעים מנה צורי ומידי אחרינא לא והתניא עוקרין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי אמר רב פפא סום שרכב עליו ובהמה טהורה לא והתניא עיקור שיש בה טריפה אסור ושאין בה טריפה מותר ואיזהו עיקור שאין בה טריפה**

הוא משום חשיבות לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי ללא גמרין מינייהו אי כתיבא צאורייתא לא היה לנו להתנהג אף צננהגן של שטות וסיף אינו כתיב צקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לאזל ודאי אי לא היה כתיבא צאורייתא לא היה לנו להתנהג אף צננהגן של שטות וסיף אינו כתיב צקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לקיימו צקופין אפילו צביר הנדחת נמי דכתיב (דברים יג) לפי חרב איכא למימר דקופין הוא ככלל חרב ורצנן סברי דליכא טעמא התם דקופין מיתה מנוולת לא צבדינן כדאמרין התם: **עוקרין ע' המלכים.** וא"ת ואמאי לא פריך והאיכא צנר צבלי חיים דכפריך לקמן (דף יג.) גבי נושא ונותן צשוק של עבודת כוכבים דצשננתא משום צל תשחית ליכא דכיון דלכבודו של מלך עושין כל אין כאן השחתה אלא הו כמו תכריכין של מנה אלא צנר צבלי חיים איך הותר וי"ל דשאי כבוד שהוא כבוד לכל ישראל ואתי כבוד רבים ודאי צנר צבלי חיים: **עיקור שיש בה טריפה.** פ"ה דאסור לגרום טריפות לבהמה טהורה וכי קדשים הם שיהא אסור לגרום להם טריפות ואי משום צל תשחית הוא אס כן היכי מוכח מהכא דמיירי צבהמה טהורה אפילו צבהמה טמאה נמי שייך איסור צל תשחית ועוד קשיא דבתוספתא משמע דאסור ומותר אכילה קאי לכך נראה לפרש אסור באכילה והכי תניא צהדיא צתוספתא דשבת (פ"ח) עוקרין על המלכים ולא מדרכי האמורי עיקור שיש צה טריפה אסור ומותר צהנאה עיקור שאין צה טריפה מותר באכילה וא"ת מאי קמ"ל צרישא פשיטא דאסור באכילה ויש לומר דמותר בהנאה אצטריכא ליה שלא לאסור בהנאה מפני כבוד המלך וגם צקיפא אצטריכא לאשמעין אף הימר אכילה שלא יאסר מפני כבוד המלך:

(א) ג"ל אסור ל"ל אמאי קא מתיין (ב) מנחות לג: (ג) צרכות ט: ע"ג (ד) נמי"ש כפ"ד על גליון ברכות ט: דמלוא להסירין (ה) לקמן פ"ט (ו) מוספתא שבת פ"ח ה"טן פנהדרין ג: (ז) מוספתא שבת פ"ח ה"טן (ח) מוספתא פ"ד ה"צ"ג (ט) מוספתא שבת פ"ח ה"טן (י) לקמן ג"ג. (יא) מנחות קד. (יב) וי"ע מוספתא צ"מ ל: ד"ה מדברי שיהיה (יג)

תורה אור השלם

1. ויהי הלקח לפניהם יומם בעמוד ענן לנחם את הדרך וליקח בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם וליקח. שמות יג א
2. ה' יעקב צאתך ובואך מעתה ועד עולם: תהלים קכ ח
3. ויאמר ה' לך שני גוים בבטנך ושני לאומים מפעריך יקרו ואלא מלאם יאקמו ורב יעבד צעיר: בראשית כה כג
4. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אבהם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו: ויקרא יב ג
5. בשלום תמות ובמשרפות אבותך המלכים דהראשונים אשר היו לפניו בן ישראל וכן ודיו ארון יספרו לך דבר אני דברתי נאם ה': דימיהו לה ה

הגהות הב"ח

- (א) תוס' ד"ה וזו רבי יהודה דהס' דלא:
- (ב) בא"ד צאורייתא דלא חק:

לעני רש"י

לייטוג"א. חסה. רפ"א. צננון. קישוטנטיני"ה. אסטובל (ע"ש בתורכיה). אפוגרימ"ט. נאשיריט"ן. לכרות את מיתה הברך.

מוסף רש"י

הא בוטרי. יפין (בבכות טז.) שורפין על המלכים. שמתו מטען וכלי תשמישן, ואין צנן משום דלכי האמורי (סנהדרין גב.)

א [טוע"ש י"ד ס' רפה סעיף צ צבהג]:
לז ב"מ פ"ד מלכות דעות הלכה [ו] ט:
לח ג ד"מ פ"ד מהל' אכל הלכה כו ופי' מהל' מלכס הלכה א טור ש"ע י"ד ס' שמת סעיף א [ובדל אלפס עוד צמועד קטן דף ע"א:]

רבינו הגנאל

נחפרדה חבילתי. אונקלוס בר קלויקוס איגור שדר קיסר גוגדא דרומאי בהריה משיכניהו בקריא גירינהו הדר שדר אחריני ואמר להו לא תימרו ולא מידי אמר להו אימא לכו מילתא בעלמא ניפרא נקיש נורה לאפיפרא שהא פחות ממנו האבוקה לפניו וכן בעלמא לודכסא דוכסא להגמונא הגמונא לקומא קומא הוא המלך מי נקיש אבוקה קמי חד אמרו ליה לא אמר להו והא בישראל כתיב ויה' הולך לפניכם יומם וגו' וי"ע אומר דבר בעולם כמותם איגור הדר שדר וכו'. ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך שני גוים בבור אחד זה אנטונינוס ורבי שלא פסק משולחנם לא חזרת ולא קישות קישואים קטנים ולא צננון: מנתי' יום הלידה ויום המיתה דברי רבי מאיר ותכומים אומרים כל מיתה שאין בה שריפה וכו' ש"מ דשרפה חוקת עבודת כוכבים היא אי הכי הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי אגן היכי שרפי ובחוקותיהם לא תלכו ודחי' לא דכולי עלמא שרפה לאו חוקת עבודת כוכבים היא חשיבותא היא ובהא פליגי ר' מאיר סבר לא שגא מיתה שיש בה שריפה ולא שגא מיתה חק שריפה לא חשיבא להו ופלחי בה לעבודת כוכב' ורבנן סברי מיתה שיש בה שריפה לומר מיתה אדם חשוב שיש בה שריפה פלחי לה לעבודת כוכבים מיתה שאר בני אדם שאין בה שריפה לא חשיבא להו ולא פלחי בה לעבודת כוכבים: גופא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי שנאמר בשלום תמות ובמשרפות אבותך וגו'. וכשם ששורפין על המלכים כך שורפין על הנשיאים ומה שורפין עליהם מיסתן וכלי תשמישן ומעשה שמת רבן גמליאל ושרף עליו אונקלוס בשבעים מנה צורי. ותניא עוקרין על המלכים ואוקימ' בטוס שהיה רובק עליו ומקשי' ובהמה טהורה אין עוקרין עליו והתניא עיקור שיש בה

הוא משום חשיבות לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי ללא גמרין מינייהו אי כתיבא צאורייתא לא היה לנו להתנהג אף צננהגן של שטות וסיף אינו כתיב צקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לקיימו צקופין אפילו צביר הנדחת נמי דכתיב (דברים יג) לפי חרב איכא למימר דקופין הוא ככלל חרב ורצנן סברי דליכא טעמא התם דקופין מיתה מנוולת לא צבדינן כדאמרין התם: **עוקרין ע' המלכים.** וא"ת ואמאי לא פריך והאיכא צנר צבלי חיים דכפריך לקמן (דף יג.) גבי נושא ונותן צשוק של עבודת כוכבים דצשננתא משום צל תשחית ליכא דכיון דלכבודו של מלך עושין כל אין כאן השחתה אלא הו כמו תכריכין של מנה אלא צנר צבלי חיים איך הותר וי"ל דשאי כבוד שהוא כבוד לכל ישראל ואתי כבוד רבים ודאי צנר צבלי חיים: **עיקור שיש בה טריפה.** פ"ה דאסור לגרום טריפות לבהמה טהורה וכי קדשים הם שיהא אסור לגרום להם טריפות ואי משום צל תשחית הוא אס כן היכי מוכח מהכא דמיירי צבהמה טהורה אפילו צבהמה טמאה נמי שייך איסור צל תשחית ועוד קשיא דבתוספתא משמע דאסור ומותר אכילה קאי לכך נראה לפרש אסור באכילה והכי תניא צהדיא צתוספתא דשבת (פ"ח) עוקרין על המלכים ולא מדרכי האמורי עיקור שיש צה טריפה אסור ומותר צהנאה עיקור שאין צה טריפה מותר באכילה וא"ת מאי קמ"ל צרישא פשיטא דאסור באכילה ויש לומר דמותר בהנאה אצטריכא ליה שלא לאסור בהנאה מפני כבוד המלך וגם צקיפא אצטריכא לאשמעין אף הימר אכילה שלא יאסר מפני כבוד המלך: